

שידורים חיים לרשתות החברתיות ככלי ליצירת סמכות והתערבות עיתונאית של פעילי מחאת בלפור 2020

עידן רינג*

תקציר

מחקר זה בוחן את התפקיד שמילאו השידורים החיים לרשתות החברתיות ככלי תקשורת־אקטיביסטי בידי פעילי מחאת בלפור 2020 בישראל - אחת מתנועות המחאה החברתית הנרחבות ביותר בתולדות המדינה, שדרשה את התפטרות ראש הממשלה בנימין נתניהו בעקבות כתבי האישום שהוגשו נגדו. המחקר מתבסס על 13 ראיונות עומק חצי־מובנים עם פעילים ועיתונאים שסיקרו את המחאה, ניתוח תוכן של הקלטות שידורים חיים וניתוח השיח המקצועי והתקשורתי סביבם. הממצאים ממפים את היווצרותו של תפקיד היברידי חדש - "הפעיל־המשדר", המשלב השתתפות פעילה במחאה עם תיעוד ותיווך שלה לציבור הרחב באמצעות כלים עיתונאיים ופרקטיקות עיתונאיות. המחקר מראה כיצד תכונות של השידור החי, כמו מיידיות, נידות, קרבה ואינטראקטיביות בזמן אמת, אפשרו לפעילי מחאה לבסס סמכות עיתונאית ולגיטימיות ללא הסמכה מקצועית פורמלית, ולמצב את שידוריהם כאלטרנטיבה אותנטית ואמינה לסיקור התקשורתי הממסדי. המחקר מדגים כיצד ביטוי רגשות ופרפורמנס רגשי, לצד ממדים של זמן ומרחב שאפשרו ליווי קרוב ומתמשך של המחאה, שימשו כמנגנונים מרכזיים להבניית הסמכות של הפעילים המשדרים, וכיצד הפעילים מסגרו את המחאה באופן סלקטיבי, שערער על יחסי הכוח הקיימים אך גם שעתק אותם. הממצאים תורמים לספרות על אקטיביזם דיגיטלי, עיתונות אזרחית והתערבות עיתונאית, ביחוד בהקשר הישראלי, ומאירים את טשטוש הגבולות בין מחאה, תקשורת ומעורבות אזרחית בעידן הדיגיטלי העכשווי.

מחאת בלפור, הנחשבת לאחת מתנועות המחאה החברתית הנרחבות ביותר בתולדות ישראל, נמשכה כשנה וחצי, מתחילת 2020 ועד אמצע 2021, ודרשה את התפטרותו של ראש הממשלה בנימין נתניהו בעקבות כתבי האישום שהוגשו נגדו בחשד לעבירות שוחד, מרמה והפרת אמונים (חסון ופלג, 2020; מגידו, 2019). המחאה התאפיינה בשימוש חדשני ונרחב בטכנולוגיות תקשורת דיגיטליות, שנבע בין השאר מהתפרצות מגפת הקורונה ומהצורך להתמודד עם מגבלות ההתקהלות שהוטלו על הציבור (בריל, 2020; גינזבורג, 2020; טוקר, 2020; טן בריןק, 2020; פוקס ולוריא, 2020; שטוטלנד, 2020).

לצד עמודי פייסבוק, קבוצות וואטסאפ וכלים שיתופיים אחרים (שטוטלנד, 2020), בלט לראשונה שימוש נרחב ומתמשך בשידורים חיים מן ההפגנות (לרוב בפלטפורמת פייסבוק) בידי פעילים רבים, ובראשם העיתונאית אורלי ברלב, ששידוריה הממושכים משכו לעיתים מאות אלפי צופים (Zonszein, 2020). השידורים אפשרו לתומכי המחאה להתעדכן ולהשתתף מרחוק, הפכו את המשדרים לדמויות ציבוריות בתוך המחאה ומחוצה לה, והשפיעו על סיקורה בתקשורת הממסדית (ג'ורג'י ועמית, 2020; ורטהיים, 2020; טן בריןק, 2020; עדות, 2020; פרסיקו, 2020).

פעילי המחאה המשדרים היו בִּרְזֻמְנִית משתתפים פעילים, דוברים ומסקרים, ובכך טשטשו את הגבול בין אקטיביזם לעיתונות. לאורך חודשי המחאה החלה גם התקשורת הממסדית לסקור מתוך המחאה ובזמן אמת, בדומה לפרקטיקות שאימצו פעיליה (טן בריןק, 2020; עדות, 2020). השידורים החיים של ההפגנות והתגובות שעוררו הבליתו את היחסים ואת המתחים בין פעילי ופעילות המחאה לשוטרים וכוחות הביטחון בשטח, וכן את הממשק של תנועת המחאה עם הסיקור התקשורתי שלה, הביקורת שלה כלפיו והניסיון לעקוף אותו. רבים מהשידורים החיים של הפעילים התמקדו בעימותים שפרצו לקראת סיום ההפגנות בכיכר פריז בירושלים, בין שוטרים למפגינים שחסמו צמתים והפרו את הסדר, וחשפו בפני הצופים ברשתות את האלימות המשטרית ואת ניסיונותיהם של המפגינים להתמודד איתה (לשם, 2020).

הפעילים המשדרים היו משתתפים פעילים במחאה ודוברים שלה, אך בִּרְזֻמְנִית גם סיקרו ותיעדו אותה, התחרו בסיקור העיתונאי הממסדי הקלאסי ואף השפיעו עליו וטשטשו את הגבול בין אקטיביזם לעיתונות מסקרת. עם התמשכות המחאה החלו גורמים בתקשורת הממסדית לסקר את ההפגנות מקרוב ואף מתוכן, לעיתים דרך החשבונות של הכתבים ברשתות החברתיות בזמן אמת, בדומה לשידוריהם של פעילי המחאה ובניגוד למבט המרוחק והממסדי שאפיין את הסיקור קודם לכן (טן בריןק, 2020; עדות, 2020).

על אף המרכזיות של השידורים החיים בבלפור ובמחאות שבאו אחריה, טרם פורסם מחקר אקדמי שיטתי של תופעה זו בהקשר הישראלי. ככלל, מחקר האקטיביזם הדיגיטלי בישראל מפגר אחר הספרות הענפה שפורסמה בעולם החל במחאות 2011 ועד תנועות כמו Black Lives Matter (Castells, 2015; Gerbaudo, 2017; ו-Tufekci, 2017). המחקר הנוכחי מבקש לצמצם פער זה באמצעות בחינה שיטתית של השידורים החיים כפרקטיקה של סיקור עצמי ואקטיביזם במחאות בלפור. שיטת המחקר משלבת בין ראיונות איכותניים חצי-מובנים עם 13 פעילים ועיתונאים שסיקרו את המחאה, ניתוח מדגמי של שידורים חיים וניתוח תוכן של השיח הציבורי והמקצועי סביבם. המחקר מנתח את מאפייני השידורים, את התפקיד ההיברידי החדש שיצרו, המשלב בין תיווך תקשורתי לסיקור אזרחי ואקטיביזם אידיאולוגי, ואת השלכותיו של תפקיד זה על הסיקור הממסדי ועל יחסי הכוח בין מחאה, תקשורת ומדינה.

רקע תיאורטי: אקטיביזם דיגיטלי ברשתות החברתיות והקשר בין מחאה לסיקור עיתונאי

החל בתחילת המאה ה-21 התפתח שדה מחקר רחב ומולטי-דיסציפלינרי הבוחן כיצד טכנולוגיות תקשורת דיגיטליות הפכו לכלי מרכזי לארגון, הנעה ויצירת שיח עבור תנועות מחאה, ממחאות האביב הערבי ותנועות הצדק החברתי של 2011-2012 ועד Black Lives Matter ו-MeToo (Bennett & Segerberg, 2012; Castells, 2017; Poell & van Dijck, 2017; Morozov, 2012; 2015). הספרות הקיימת מתארת את שטטוש הגבול בין מחאה פיזית לדיגיטלית, את ערעור יחסי הכוח המסורתיים בין תנועות המחאה לתקשורת הממסדית ולמדינה, ואת המעבר מארגוני מחאה היררכיים להתארגנויות רוחביות, מבוזרות וספונטניות. פעולת המחאה ברשת הפכה מכלי עזר ארגוני לחלק אינטגרלי מן המחאה עצמה, ולעיתים מנוע עיקרי שלה (Poell & van Dijck, 2017).

בנט וסגרברג (Bennett & Segerberg, 2012) המשיגו תהליך זה כ"פעולה מקושרת" (Connective Action): קהלים גדולים הפועלים יחד ללא הנהגה דומיננטית, סדר יום אחיד או מסגרת ארגונית קשיחה. בניגוד לפעולה קולקטיבית המחייבת אחידות ומחויבות, הפעולה המחוברת מציעה מסגרות פעולה יחידניות (Personal Action Frames) גמישות ומבוזרות, המשכפלות את עצמן ויראלית ומאפשרות לכל משתתף לקדם את המטרה המשותפת באמצעות צורת הביטוי האישי המתאימה לו (Poell & van Dijck, 2017). קאסטלס (Castells, 2015) מרחיב תפיסה זו: תנועות חברתיות בחברת הרשת הגלובלית פועלות על בסיס תרבות שיתוף (Culture of Sharing),

המייצרת סולידריות ושיתוף פעולה ללא הנהגה פורמלית, ומאפשרת לאזרחים לפתח "כוח־נגד" (Counter-Power) תודעתי קולקטיבי שיכול להתמודד עם הכוח הסמכותני של המדינה (Castells, 2007). במרכז הדינמיקה הזו עומד הביטוי האישי והרגשי ככלי ליצירת תודעה, משמעות וכוח.

ממד הרגש מקבל עדיפות מיוחדת בספרות על אודות מחאה ואקטיביזם דיגיטלי. מחקרים מגלים כי רשתות המחאה הדיגיטליות מתאפיינות בקשרים רגשיים (Affective Ties) המניעים סולידריות והתגייסות, לעיתים במקום הקשרים הארגוניים הפורמליים המסורתיים, או בנוסף להם (Castells, 2015; Papacharissi, 2016; Tufekci, 2017). פעולות מחאה רבות נועדו לעורר רגשות חזקים, תוך ניצול ההטיה האלגוריתמית של פלטפורמות מדיה חברתית, המתעדפות תוכן ממוקד רגש - דינמיקה שנחקרה הן בהקשר של מחאות הצדק החברתי של 2011-2012 והן בתנועת Black Lives Matter (Milan, 2015; Mundt et al., 2018).

מחדשים מהשטח: מיידיות ואותנטיות בשידור חי של מחאות לרשת

שידורים חיים לרשת (Livestreaming) של הפגנות בידי פעילי מחאה התאפשרו וצמחו עם התפתחות הטלפון החכם ותשתיות האינטרנט המהיר, ובמיוחד מאז נוספה אפשרות לשידור חי לאפליקציות הסלולר של הרשתות החברתיות. במציאות הנוכחית, שבה לכל אדם כמעט יש גישה מיידית לאינטרנט מהיר בכל זמן ובכל מקום, מיטשטשת ההפרדה בין הפעולה הדיגיטלית לפעולה בשטח, ולעיתים פעולות מחאה בשטח נועדו מראש להביא להשפעה ולחשיפה ברשת. כך הפך השידור החי לחלק אינטגרלי מתיאוריית השינוי של תנועות מחאה עכשוויות רבות (Treré, 2018).

לופינאצ'י מגדירה את ה"חי" (Live) בתקשורת "שידור סימולטני ונגישות מיידית של תוכן, אינטראקציה בזמן אמת, חוויה ספונטנית ואותנטית, ומחויבות למציאות הטבעית" (Lupinacci, 2019, p. 60; כל התרגומים שלי, ע"ר), בניגוד לשידורים ערוכים, מוקלטים ומתווכים. קולדרי (Couldry, 2004) מבהיר כי זהו מושג תלוי הקשר, שנמצא בתהליך מתמשך של הגדרה מחדש. ואן אס (van Es, 2017) מוסיפה כי ה"חי" של הרשתות החברתיות הוא בעל מאפיינים משתנים, בהתאם לפלטפורמה ולהקשר. למרות השינוי הרדיקלי במבנה ובדינמיקות של המדיה המודרניים, השידור החי נותר כלי מרכזי ונחשק שפלטפורמות מקדמות ומשווקות בעקביות, המאפשר לצופים מרחוק להפוך לעדים פעילים בעלי השפעה על יחסי הכוח בשטח (Couldry, 2004; Frosh & Pinchevski, 2018).

גרבאודו (Gerbaudo, 2017) מתאר כיצד שידורים חיים של מוקדי הפגנות ומחנות אוהלים מייצרים "ריטואל מדיה" (Media Ritual): אירוע בעל מאפיינים טקסיים וסימבוליים, שדרכו פעילים מייצרים נרטיב ציבורי אלטרנטיבי ועצמאי, ויוצרים קשר רגשי עם קהל התומכים מבלי להזדקק לתיווכה של התקשורת הממסדית. גרגורי (Gregory, 2021) מבחין בין עיתונאים מסקרים לפעילים המשדרים: הפעילים מייצרים "עדות מהחזית" מתמשכת, המטמיעה את הצופים בהתרחשויות ויוצרת סולידריות ונוכחות בשטח עבור מי שנמצאים רחוק ממנו, באמצעות שיתוף יום-יומי ורגשי ולא רק דיווח עובדתי.

טררה ומאטוני (Treré & Mattoni, 2016) וכן פאנג (Fang, 2023) נעזרים במסגרת של אקולוגיית תקשורת (media ecology) כדי לבדוק כיצד מאפייני הפלטפורמות מעצבים את ההתנהלות, המסרים והמטרות של תנועות מחאה. גישה זו מונעת את הנטייה המחקרית להתמקד בפלטפורמה יחידה, ומאפשרת "חקירה דקת הבחנה של הריבוי, יחסי הגומלין והאבולוציה הדינמית של צורות מדיה ישנות וחדשות" (Treré & Mattoni, 2016, p. 291). טררה מכנה את פעילי המחאה המשדרים "התיאורטיקנים הטובים ביותר של השימוש במדיה חדשים", וטוען כי מחקר איכותני של תפיסותיהם ושל השימושים שהם עושים בטכנולוגיה הוא הדרך האמינה ביותר להבין אותה בהקשר של מחאה (Diggit Magazine, 2021).

ספרות המחקר על היחסים בין מחאה לתקשורת בודקת כיצד פעילים אימצו פרקטיקות עיתונאיות כדי להתמודד עם "הסימביוזה התחרותית" בין פעילי המחאה לעיתונאים ועם התלות שלהם בסיקור הממסדי (וולפספלד, 2012; Gamson & Wolfsfeld, 1993). שולצנר (Shultziner, 2025) מראה כי עיתונאים תופסים כיום את תפקידם כ"אדבוקטיבי" ואף "אקטיביסטי" - מתן קול לקבוצות מושקעות והשפעה על עמדות הציבור, ולא רק דיווח עליהן. מחקרים על ההקשר הישראלי (אהרונאי, 2023; Shultziner & Shoshan, 2018) מצביעים על דפוסים דומים: הזדהות, מעורבות וטשטוש גבולות בין תפקיד העיתונאי לתפקיד הפעיל. שינוי זה אפשר לפעילי מחאה בישראל לדרוש לקחת חלק בעיצוב הנרטיב הציבורי, לנקוט פרקטיקות של תיעוד וסיקור כאמצעי לקידום האג'נדות שלהם, ולהשפיע על יחסי הכוחות בין מחאה וחברה לבין עיתונות ותקשורת, עד כדי הפיכת התיעוד לזירה של מאבק ויצירת משמעות בפני עצמה (אהרונאי, 2023; בן אלון וגניזבורג, 2025).

הספרות הקיימת מדגישה את התפקיד שממלאים השידורים החיים ביצירת עדות, סולידריות ונוכחות משותפת, ואת התמורות ביחסים בין המחאה לתקשורת. עם זאת, חסרה בה עדיין בחינה מעמיקה של האופן שבו פעילים משלבים בין אקטיביזם, תיווך

תקשורת וסיקור אזרחי, ובמיוחד בהקשר הישראלי. המחקר הנוכחי מבקש לצמצם פער זה, ולמפות את התפקיד ההיברידי של "פעיל-מתעד" בתנועות מחאה עכשוויות, תוך התמקדות במחאת בלפור כמקרה בוחן.

שאלות החחקר ומטרתו

כדי לבחון את השימוש בטכנולוגיות השידור החי בתנועת המחאה, תרומתן למחאה והשימוש שעשו בהן הפעילות, המחקר התמקד בשלוש שאלות מרכזיות: (1) מה היו המוטיבציות לאימוץ טכנולוגיות השידור החי בידי פעילי המחאה המשדרים, כיצד האימוץ התבטא, ומה היו השלכותיו בנוגע לקידום מטרות המחאה?; (2) מה היו התכונות והמאפיינים של פעולת השידור החי לרשת, וכיצד הם סייעו לבסס את הסמכות והלגיטימיות של השידורים ושל הפעילים המשדרים מול הציבור והתקשורת?; (3) מה היו ההשלכות של השימוש בשידורים חיים לרשת על תפקידם ומעמדם של פעילי המחאה, ועל יחסי הגומלין שלהם עם התקשורת הממסדית המסקרת את המחאה?

שאלות אלו מבקשות להרחיב את הידע המחקרי הקיים על השימוש בטכנולוגיות תקשורת דיגיטליות חדשות, ובייחוד על השימוש ברשתות חברתיות ובאפליקציות לשידור חי בתנועות מחאה עכשוויות, והשפעתן על יחסי הגומלין של תנועות מחאה עם התקשורת. כמו כן הן מבקשות למקם נושאים אלה בהקשר מקומי ועכשווי של מחאת בלפור, ושל מחאות בישראל בכלל, על רקע רצף של תנועות מחאה חברתיות ופוליטיות במדינה, שהחלו עם גל מחאות הצדק החברתי של 2011 ונמשכו כמעט ברציפות עד סוף 2025.

שיטת החחקר

בחינת התפקיד והמאפיינים של השימוש בטכנולוגיות שידור חי לרשתות החברתיות במסגרת מחאת בלפור בוצעה באמצעות שילוב בין שיטות מחקר איכותניות משלימות. המחקר התבסס בעיקרו על סדרה של 13 ראיונות עומק חצי-מובנים עם מראיינים שנאספו בשיטת "כדור השלג", עד לשלב שבו הממצאים והתובנות חזרו על עצמם. עשרה ראיונות נערכו פנים אל פנים ושלושה באמצעות תוכנת זום, וכל ראיון נמשך בין שעה לשעתיים. הראיונות נערכו במהלך המחצית הראשונה של 2023, עם שבע נשים ושישה גברים בני 25 עד 60. המראיינים כללו שמונה פעילות ופעילים שעסקו בשידורים חיים באופן עקבי ומתמשך לאורך חודשי המחאה; שני פעילי מחאה שעסקו בארגון שידורים ותמיכה בהם; שני עיתונאים שסיקרו את המחאה והכירו מקרוב את

פרקטיקת השידורים; ופעיל מחאה נוסף, בעל ניסיון רב שנים בשימוש בטכנולוגיות תקשורת ואינטרנט בהקשרים קודמים של מחאה ושינוי חברתי.

פעילי המחאה והעיתונאים נבחרו על פי מספר שיקולים: היקף השידורים, תדירותם ועקביותם לאורך חודשי המחאה; פופולריות השידורים מבחינת כמות הצפיות, השיתופים והתגובות; מידת החשיפה הציבורית והסיקור התקשורתי; והמלצות של עיתונאים ופעילים מובילים. קריטריון מרכזי נוסף היה ייצוג מגוון של זרמים וקבוצות בתוך תנועת המחאה - ותיקים ממרכז המפה הפוליטית, יוצאי מערכת הביטחון, סטודנטים וצעירים, פעילי שמאל ומתנגדי כיבוש ועוד, בהתאם להטרונגיות ולביזור שאפיינו אותה. בנוסף לראיונות, המחקר התבסס על צפייה וניתוח של מדגם מהקלטות השידורים החיים וניתוח תגובות הצופים בפייסבוק, שהוצלבו עם ניתוח תוכן של כתבות, ראיונות וציצים שפרסמו אנשי תקשורת וגופי עיתונות וחברה אזרחית על תפקיד השידורים במחאה. המרואיינים נתנו את הסכמתם לפרסום שמם וציטוטים מתוך הראיונות, למעט מקרים שבהם ביקשו להישאר בעילום שם. המחקר בוצע בכפוף לאישור ועדת אתיקה של אוניברסיטת בראון במסגרת התוכנית למדע, טכנולוגיה וחברה (STS) ביחידה ללימודים בין-תחומיים (אישור #090824211).

בין המרואיינים הבולטים היו אורלי ברלב (שמגדירה את עצמה עיתונאית עצמאית), אפרת ספרן (שהייתה חלק מקבוצת "חקירה עכשיו"), רותי נאור (שהשתייכה לקבוצת "אין מצב"), מאיה רימר וסיגל קוק אביבי (שהשתייכו ל"חדר המצב החברתי"), ונציגות של קבוצות נוספות כמו "הבעלבים" (קבוצת הצעירים) ו"דמוקרטיה". לצידן ראינו גם כתבי שטח מעיתון **הארץ** ואתר **שיחה מקומית**. הראיונות עם פעילות המחאה התמקדו במוטיבציות ובנסיבות שגרמו להן להתחיל בשידורים; בהיערכות ובהתנהלות הטכנית והאישית שלהן לפני השידורים ובמהלכם; בניסיון ובחוויות האישיות שלהן במהלך השידורים; בתגובות ובהשלכות של השידורים על התנהלות המחאה; ובעמדות האישיות שלהן בנוגע לחשיבות השידורים ולהשפעתם על המחאה ועל הצלחתה. הראיונות הוקלטו ותומללו לצורך ניתוח וקידוד ונותחו בשיטת הניתוח התמטי, על בסיס העקרונות של בראון וקלארק (Braun & Clarke, 2006). הניתוח כלל היכרות מעמיקה עם הממצאים, קידוד ראשוני שלהם, זיהוי דפוסים חוזרים, גיבוש תמות והצלבתן עם שאלות המחקר והפרשנות התיאורטית (Byrne, 2022).

בשלב השני של המחקר בוצעה צפייה בהקלטות של שידורים חיים שביצעו המרואיינים לפייסבוק וניתוח תוכן שלהן. המחקר התמקד בשלוש הפגנות בולטות שהתרחשו בסוף יולי 2020 בכיכר פריז בירושלים, בסמוך למעון ראש הממשלה (בתאריכים 21, 23 ו-25 ביולי). הפגנות אלה נבחרו כי הן ייצגו את שיא המחאה מבחינת

כמות ההפגנות בירושלים ותדירותן, היקף המשתתפים, מספר ומשך השידורים החיים מהן ומספר הצופים שעקבו אחר השידורים (חסון, 2020; שפיר, 2020). בסך הכול נותחו 12 שידורים חיים שונים משלוש ההפגנות, שכולם בוצעו באמצעות אפליקציית הפייסבוק בטלפונים החכמים של הפעילים. פלטפורמת פייסבוק נבחרה בידי כלל הפעילים בשל מרכזיותה אצל קהלי היעד של המחאה, נוחות ההפעלה של אפשרות השידור החי באפליקציה שלה, והפופולריות שלה בקרב הציבור הרחב.

הצפייה בשידורים כללה בחינה של תוכן השידור, אופן הפעולה של הפעילים המשדרים והבחירות שביצעו, הדינמיקות שנוצרו עם הצופים ועם גורמים אחרים שנכחו בהפגנות, וכן התקשורת בין הפעילים לצופים בזמן אמת. במהלך הצפייה נוהל יומן לתיעוד אירועים, התרחשויות ודינמיקות מרכזיות, ולאחר מכן בוצע ניתוח תמטי של יומן הצפייה לשם איתור תמות ודפוסי פעולה בולטים או כאלה שחזרו אצל משדרים השונים (García-Albacete, 2022; Hammelburg, 2021; Nassauer, 2017; Legewie, 2021; Sormani et al., 2017). מטרת הניתוח הייתה הצלבת הממצאים והתמות שעלו בראיונות עם תוכן השידורים בפועל, כמו גם השוואה בין השידורים השונים ובחינה של קווי הדמיון וההבדלים ביניהם.

כדי להשלים את התמונה בוצע גם ניתוח תוכן מדגמי של השיח המקצועי והסיקור התקשורתי סביב השידורים החיים במחאה. הניתוח כלל כ-20 כתבות, טורים ומאמרים שפורסמו בעיתונות הכלכלית, באתרי חדשות ובתקשורת העצמאית במהלך שנת 2020, לצד פרסומים של עיתונאים ואנשי תקשורת ברשתות החברתיות (בעיקר בטוויטר), ובהם ראיונות אישיים עם המשדרים - ובמרכזם המשדרת הבולטת אורלי ברלב - וכתבות צבע על אקטיביזם תקשורתי ודיגיטלי במחאת בלפור. כמו כן נבחנו פרסומים של מומחים, חוקרים, עמותות, ארגוני עיתונאים ותנועות חברתיות שעסקו בתפקידם של השידורים החיים במחאה - מרביתם מסוף 2020 או תחילת 2021, בהקשר של סיכומי השנה, ובכלל זה פרסומים על פרסים ואותות הערכה שהוענקו לברלב: אבירת איכות השלטון, פרס ארגון העיתונאים ורשימת אנשי השנה לשנת 2020. ניתוח נקודת המבט החיצונית, המקצועית והממסדית של בעלי עניין נועד להשלים את התמונה האמפירית שעלתה מהראיונות ומניתוח השידורים, ולסייע בהבנת יחסי הגומלין בין פעילי המחאה לאנשי התקשורת והאופן שבו התייחס הממסד התקשורתי לשידורים בזמן אמת.

ממצאים מרכזיים מניתוח הקלטות השידורים החיים מהפגנות

מחאת בלפור

השידור החי של הפגנות בידי פעילי המחאה התבצע במרבית המקרים באמצעות אפליקציית Facebook Live בטלפון הנייד, שמאפשרת שימוש קל, גמיש ולעיתים ספונטני, ומתאפיינת בהצגת האירועים מנקודת המבט האישית (Point of View) של הפעילים והפעילות המשדרות. הטכנולוגיה והטכניקה האלו מעודדות סיקור וקשר ישיר, אישי, הדדי ובגובה העיניים עם האירועים, וכתוצאה מכך מביאות ליצירת תוכן בעל מטען רגשי עז (Davis & Chouinard, 2016; Tréré, 2018). זאת בניגוד לשידור הפורמלי, המרוחק והחד-כיווני של התקשורת הממסדית, המביטה במחאה מהצד ולעיתים מרחוק.

בניתוח מדגמי של השידורים החיים לרשת שביצעו הפעילים במהלך ההפגנות ברחוב בלפור בקיץ 2020 נמצא דפוס פעולה אחיד ומובהק בקרב פעילים ממגוון רקעים, קבוצות ועמדות פוליטיות במסגרת תנועת המחאה. על אף קיומם של הבדלים ופערים טכניים בין השידורים - כגון אורך השידור, איכותו או אופן אחיזת הטלפון (צילום אנכי או אופקי) - מרביתם כוללים מאפיינים דומים מבחינת סגנון, מבנה והעדפות תוכן.

תיעוד נוכח, מעורב ודינמי של מרחב המחאה ומתוכו

ברוב המוחלט של השידורים שנבחנו, המשדרות והמשדרים פעלו בתוך מרחב ההפגנה ומתוכו, ולא צילמו אותו מהצד או מנקודת תצפית סטטית, בשונה מאופן השידור המקובל בערוצי הטלוויזיה הממסדיים, שבהם נראים כתבים המדווחים על ההפגנה כשהיא מוצגת ברקע. הפעילים המשדרים נעו בתוך הקהל המפגין, ואיתו אם הוא צעד, התקרבו למוקדי עימות ועניין ושידורו את ההתרחשויות בזמן אמת מתוך המון המשתתפים בהפגנה. השידור החי מתנהל באופן דינמי ותזזיתי, לעיתים על חשבון יציבות הצילום או איכות טכנית (של סאונד או תמונה), במטרה לשמר תחושת קרבה, השתתפות פעילה וספונטניות עבור הצופים ברשת. במקרים רבים ניכר מאמץ מודע של הפעילים והפעילות המשדרות "לרדוף אחרי האירועים" - להתקרב למוקדי חיכוך ואלימות עם המשטרה (כמו הגעת פרשים או מכונות התזה, למשל בתיעודים של אפרת ספרן ושל רות נאור), עימותים נקודתיים בין שוטרים למפגינים, או רגעים דרמטיים של פינוי והפעלת כוח, במטרה לשמור על עניין לכל אורך השידור.

שידור המחאה נביטוי של מעורבות פעילה באירועים

המשדרות והמשדרים לרוב לא תפקדו כמתעדים ניטרליים של האירוע, "זבוב על הקיר", אלא כמשתתפים פעילים המעורבים במחאה ומגיבים לאירועים. הם מדברים אל הצופים ואיתם, מראיינים את המשתתפים בהפגנה, מלווים את האירועים המשודרים, מפרשים אותם ומעירים עליהם, ואף מתעמתים עם שוטרים, עיתונאים או מפגינים אחרים, תוך כדי שידור במידת הצורך ובהתאם להתרחשויות. למשל, באחד השידורים אורלי ברלב ניגשת למפגינים שנעצרו כאשר השוטרים לוקחים אותם לאוטובוס המעצרים, ומבקשת מהם את פרטיהם האישיים כדי לעדכן את קרוביהם ולהשיג להם ייצוג משפטי. במקרה אחר, פעילה משדרת ניגשת לסייע למפגינה מבוגרת ששוכבת על הקרקע לאחר ששוטרות פינו את האוהל שלה מגן העצמאות. בשידור נוסף, רות נאור מתקרבת לקציני משטרה וצועקת עליהם בזעם מכיוון ששוטרים דחפו אותה כאשר שידרה קודם לכן.

במקרים רבים השידור החי הופך לזירת פעולה פוליטית, שבה המשדרות הן הגורם המתעד וגם הסובייקט המתועד, והן משתמשות בפעולת השידור החי ובכוחם של הצופים והעוקבים כדי להשפיע על המתרחש או לייצר כוח נגדי מול שוטרים ואנשי תקשורת בשטח. בחלק מהשידורים מתועדים עימותים ישירים בין הפעילים המשדרים ובין כוחות המשטרה בהפגנה, ובמספר מקרים הפעילות המשדרות מכריזות באוזני השוטרים שיש מולם "אלפי צופים בלייב" (למשל בשידורים של רות נאור ושל אורלי ברלב), ובכך יוצרות יחסי כוח חדשים בין האזרח, המצלמה ונציגי הממסד.

הנגדה דיכטומית בין "מפגינים טובים" ל"משטרה רעה"

במרבית השידורים הפעילים ביקשו למסגר את האירועים כהנגדה דיכטומית בין "מפגינים שקטים למען הדמוקרטיה" ובין "משטרה אלימה" או "תקשורת עוינת". אף שהמחאה וההפגנות עסקו בסוגיית השחיתות השלטונית ובכתבי האישום נגד ראש הממשלה, במהלך השידורים עצמם מרבית המשדרים והמשדרות ביטאו ביקורת כלפי התנהלות המשטרה בשטח והסיקור המגמתי לכאורה של המחאה מצד כלי התקשורת הממסדיים. הם ביקשו "להראות לעולם את האמת על המחאה", כלומר, בניגוד לטענות הממשלה והמשטרה על אלימות ואנרכיה, הם ביקשו למסגר את ההפגנות מבחינה תקשורתית וציבורית כמחאה אזרחית לגיטימית, צעונית, מגוונת ובלתי מפלגתית.

כדי לחזק את הנרטיב והמסגור האלה, רבות מהפעילות בחרו להדגיש בשידורים החיים מופעים של מחאה שקטה, חיובית ויצירתית: קונצרט רחוב של מוזיקה קלאסית, מדיטציה המונית של מפגינים במרכז הכביש, משחקי קפיצה בחבל וגומי של המפגינים,

חלוקת פרחים לשוטרים במהלך ההפגנה, או הפצת פליירים המבקשים מהמשתתפים להקפיד על הפגנה שקטה לאחר השעה 23:00, כדי לא להפריע למנוחת השכנים. לצד זאת, חלקים נרחבים של השידורים החיים התמקדו בדיכוי המחאה בידי המשטרה, ובמיוחד בשימוש המשטרתי בזרנוקי מים של מכת"זיות נגד מפגינים בניסיון לפנותם מהכביש - פעולה שמשדרות רבות הציגו כאללימה ולא לגיטימית. עימותים אלה הוצגו בשידור החי כהוכחה מוחשית ואוטנטית לאללימות ולחוסר המידתיות ביחסם של המשטרה וכוחות הביטחון כלפי המפגינים, ותועדו מקרוב בידי הפעילים המשדרים.

פרפורמנס רגשי מוחצן ואינטראקציה עם הצופים

סגנון השידור החי מאופיין לרוב בטון אישי, רגשי ומעורב מאוד מצד הפעילים המשדרים. הם לא מסתפקים בסיקור ותיעוד ההתרחשויות בזמן אמת, ומשתפים את הצופים ברגעי זעם, פחד, התרגשות או תקווה, לעיתים תוך כדי העימותים עצמם או בפני שוטרים ומפגינים בשטח. הבעת הרגש היא חלק בלתי נפרד מהפעולה התקשורתית של השידור החי: היא מייצרת הזדהות, מעוררת אמפתיה, מחזקת את תחושת האוטנטיות של השידור ומגבירה את כוח המשיכה שלו. המשדרים והמשדרות מנהלים את השידור החי לרשת כמרחב אינטראקטיבי דינמי ולא כפעולת שידור או דיווח חד-כיוונית. הם נמצאים בקשר רציף עם קהל הצופים בזמן אמת, מגיבים לשאלות ותגובות שלהם, משתפים בתחושותיהם ולעיתים קרובות מבקשים מצופים להפיץ את השידור כדי להגביר את כוחו ואת מידת החשיפה שלו, ויוצרים בכך פעולה תקשורתית שמשפת את הצופים, בשונה משידורים וסיקורים של עיתונאים ממסדיים. באופן זה, הקהל ברשת נוטל חלק פעיל בעיצוב ההתרחשויות והדינמיקה של השידור וההתרחשויות בשטח, והופך לשותף בבניית הנרטיב התקשורתית של המחאה.

תמות בולטות בראיונות העומק עם פעילות המחאה: התפקיד של זמן,

מרחב ורגש בפעולת השידור החי

בראיונות העומק עם פעילי ופעילות המחאה ששידרו את ההפגנות ועם עיתונאים שסיקרו אותה ואת השידורים, בלטו מספר תמות מרכזיות הקשורות לתפקיד ההיבריד של פעולת השידור החי ולממדים של מרחב (Space), זמן (Time) ורגש (Affect) שאפיינו ועיצבו אותה. המרואיינים התמקדו בתפקידים כמתווכים ומסקרים אמינים של המחאה אל מול הסיקור התקשורתי הממסדי הלוקה בחסר, והדגישו את חשיבותן של תכונות השידור החי לרשת - כמו מיידיות, נייכות, קרבה והיטמעות באירועים - ואת ההשפעה הרגשית החזקה של פעולת השידור עליהם ועל הצופים.

הפעילים והפעילות שהתראיינו למחקר הרבו להשוות את פעולתם לפעולת התקשורת הממסדית ולהציג את השידורים החיים לרשת כאלטרנטיבה שמתחרה בהם, המעצבת את התדמית הציבורית של המחאה אל מול ניסיונות הממסד להכשיל אותה. טיעון מרכזי שחזר בראיונות הוא כי בניגוד לתקשורת הממסדית, השידור החי "מראה את האמת" לצופים ברשת (א', משדר עצמאי). זאת משום שהוא מתעד ומתווך את ההתרחשויות בזמן אמת ולכל אורכה, לעיתים במשך שעות רבות, ללא עריכה או צנזורה ומנקודת מבט קרובה ואינטימית, מתוך האירועים. הם טענו כי פעלו ללא התערבות או השפעה מערכתית, מסחרית או פוליטית, בניגוד לעיתונאים ממסדיים. הפעילים השתמשו בתכונות הטכניות של השידור החי כדי לבסס את הטענה והשאפה של הסיקור לאוטנטיות, סמכות ולגיטימיות, והוכיחו באמצעותן את הנאמנות שלהם ל"אמת" ול"עובדות" כמסקרים אמינים של המחאה עבור הצופים.

"אנחנו מדורת השבט של מודאגי הדמוקרטיה": שידורי המחאה נמוקד של הבניית נרטיב וזהות עבור תומכיה

מרבית הפעילים שוראיינו במחקר הדגישו את חשיבותם של השידורים החיים מההפגנות לחיזוק המחאה וליצירת ההדים הציבוריים והתקשורתיים שקידמו את מטרותיה. הם תיארו את התפקיד המרכזי ששיחק השידור החי בחיזוק היבטים שונים של המחאה ומילוי צרכיה - החל בהרחבת מעגלי התומכים שלא יכלו או לא רצו להגיע להפגנות בשטח (אם בגלל החשש ממגפת הקורונה או מסיבות אחרות), דרך הנעה לפעולה וגיוס תומכים ומפגינים שהצטרפו להפגנות בשטח בעקבות החשיפה לשידורים, ועד ליצירת נרטיב עצמאי, לגיטימי ואוטנטי של המחאה בקרב הציבור הרחב. הפעילים גם תיארו את תרומת השידורים ליחסי הכוח עם התקשורת המסקרת את המחאה. לדבריהם, עצם המרכזיות של השידור החי העצמאי במסגרת המחאה יצרה לחץ תחרותי על התקשורת הממסדית, ולכן זו החלה בהדרגה לסקר את המחאה מקרוב, בצורה חיה ואינטנסיבית יותר, ותרמה בכך לחשיפת פניה האמיתית.

זה השידור הכי מרתק שיש, ואנשים רואים את זה על מסך גדול בבית. שלחו לי תמונות של זה. אנשים נשארו שעות ונרדמו. אנשים עד היום אומרים לי "הלכתי איתך לישון". זה היה מדורת השבט. השידורים שלי היו מדורת השבט של האנשים שהבינו מי זה נתניהו והבינו שיש כאן סכנה לדמוקרטיה ורצו להציל את המדינה. לקהילה הזאת, לקהילת "מודאגי הדמוקרטיה" נקרא להם כרגע, זה היה מדורת השבט (א', עיתונאית-אזרחית ומשרדת עצמאית).

אני חושבת שהמחאה הזאת כנראה לא הייתה נראית כמו שהיא נראתה בפועל אם החלק הזה גם של התיעוד הלייב לא היה מתקיים. [אם השידור החי לרשת] לא היה נולד בכזאת צורה משמעותית במחאה הזאת. אני חושבת שזה השפיע. זה הביא סיפור

מהצד שלנו, זה גייס עוד אנשים למחאה. זה גרם לאנשים ללוות את המחאה גם אם הם לא הגיעו לבלפור. היו לי צופים נאמנים, שפעם זיהיתי בשמות כי הם חזרו, לא ראיתי אותם מעולם, צופים קבועים, שהיו כותבים לי והיו יכולים להגיד לך שהם העדיפו את השידור שלי על התקשורת הממסדית ועל אורלי ואחרים (ס'), פעילת מחאה ומשדרת עצמאית).

אנשים מגיעים למקום פיזית ואומרים לי "באתי בזכות השידור שלך", "ראיתי שאת משדרת אז באתי". הם היו בבית, הם ראו ששידורי, ויוצאים מהבית בזכות השידורים האלה ואז אתה מבין [...] אני חושבת שאורלי [ברלב] הביאה עשרות אלפי אנשים לבלפור. אני בטוחה בזה. אז אתה לא רק משפיע על המציאות באותו רגע, אתה משפיע על המציאות של המחאה הזו. עוד שעה מעכשיו ולהפגנה הבאה (מ'), פעילת מחאה ומשדרת במיזם עצמאי).

עם זאת, לדברי המרואיינות, תרומתו של השידור החי ליצירת נרטיב וייצוג מיטבי של המחאה עבור הקהל הרחב לא התבססה רק על הצגת ההתרחשויות מקרוב בזמן אמת, אלא גם על האפשרות להסתיר התרחשויות, גורמים ומסרים שונים שהיו עלולים להזיק למחאה, או לצמצם את ייצוגם. אותן תכונות של השידור החי, למשל נייחות, קרבה ונקודת מבט אישית, אפשרו לפעילים המשדרים להפחית בשידוריהם את הבולטות של מסרים, קולות או אג'נדות שנתפסו כבעייתיים ומזיקים למחאה, ובכך לחזק את הדימוי של המחאה שאותו ראו כחיובי ומועיל. לדוגמה, מספר פעילים סיפרו כי בחרו שלא לראיין ולצלם מכחישי קורונה או מתנגדי חיסונים, מחשש שהדבר יציג את המחאה באופן שלילי.

בשלב מסוים הרגשתי שלהראות מדיטציות ועמידות ראש והזויים זה פחות [...] או שהתחילו אנשי אנטי חיסונים ו"אין קורונה" וקונספירציות, אז לא. לא רציתי לצלם דברים שיתרמו למחשבה שאנחנו הזויים, למרות שגם אני קצת תרמתי לזה. אני אוהבת מדיטציות מאוד. בהתחלה היה לזה מקום טוב, אבל באיזה שלב, למי שמנסה לצייר אותנו כהזויים זה מתלבש טוב הדבר הזה (ה'), פעילת מחאה משדרת).

בדומה לכך, גורמים במחאה נגד הכיבוש שהשתתפו בהפגנות בבלפור טענו כי חלק מהפעילות המשדרות הסתירו במכוון את נוכחותם ואת השלטים שלהם בהפגנות. מבקרים טענו כי בקרב הזרם המרכזי של המחאה היו מי שחששו כי התמקדות בפעילים נגד הכיבוש תביא לתיג המחאה כולה כ"שמאלנית" ורדיקלית, ותרחיק ממנה את הקהלים הרחבים הדרושים להצלחתה (זיו, 2020). אם כן, בעוד תכונותיו של השידור החי אפשרו לפעילות המשדרות לטעון להצגה אותנטית, גולמית ובלתי מתווכת של המחאה ולסיקור עיתונאי מהימן שלה, הן גם אפשרו להן ליצור לעיתים ייצוג סלקטיבי וחלקי של האירועים.

"אנחנו התקשורת היום, כל אחד הוא התקשורת" – טשטוש הגבול בין פעילי מחאה לעיתונאים מסקרים

תמה נוספת שחזרה אצל מרבית המשדרות היא הזהות, התפקיד והמעמד שלהן כמתעדות של המחאה, ויכולתן להיות בעת ובעונה אחת מסקרות ומתעדות אובייקטיביות של המחאה בסגנון עיתונאי, וגם פעילות מעורבות התומכות בה אידיאולוגית. אצל רובן ניכר כי הן מודעות למתח הקיים בין שני התפקידים הללו, אך הן ידעו גם ליישב את המתח הזה, ולעיתים עשו שימוש במאפיינים הטכניים של השידור החי לרשת וביתרונותיו כדי להצדיק את השידור שלהן כאובייקטיבי ואותנטי. על אף שכולן היו פעילות שתמכו במחאה בצורה אקטיבית ומוצהרת והיו מעורבות בה לאורך זמן, רובן גם הצהירו כי תפסו עצמן כעיתונאיות מסקרות או מתעדות אובייקטיביות של האירועים, וייחסו לעצמן אמות מידה, סדרי עדיפויות ומאפיינים של עיתונות מקצועית. כפי שמסבירה מ':

ברגע שאני משדרת, יש לי כובע של תקשורת בראש שלי. אני גוף תקשורת עצמאי. אז אני לא אלך לנקודת חיכוך רק כי אני אקטיביסטית ובא לי לעשות לשוטרים Poking [להציק להם] אלא אני מביאה מידע לציבור. חופש המידע דורש שאני אהיה פה. אז אני גם אתווכח איתם ממקום אחר.

ר', משדרת עצמאית, התייחסה לעמימות הגבולות בין אובייקטיבי לסובייקטיבי:

אני חושבת שהסמראטפון זה כלי תקשורת היום, ואני חושבת שהיום העולם התחיל להבין שזה כלי תקשורת. אני תמיד אומרת לכולם, תקשיבו, כולנו, אנחנו התקשורת היום. כל אחד הוא התקשורת. הרי מה קורה? בסוף לערוץ 12 ו-13 מגיעים סרטונים של הזקנה מהסופר, ושל השכן ושל הילד מכיתה ז' שעבר ברחוב [...] הגבולות כבר מאוד היטשטשו. אני חושבת שכולם כבר מתחילים להבין שאין היום דבר כזה עיתונות אובייקטיבית. אלא זה הכול סובייקטיבי בעיני המתבונן.

התפיסה העצמית שלהן כעיתונאיות ומסקרות באה לידי ביטוי גם בתיאור שיקוליהן והבחירות שעשו כאשר שידרו מההפגנות, וגם בכך שמרביתן העידו על עצמן שיש להן רקע עיתונאי או מקצועי רלוונטי כלשהו, אשר הזין את פעולתן וסייע להן לשדר בצורה מקצועית ורצינית יותר. הן גם העידו שצפו זו בשידורים של זו, שיתפו פעולה לעיתים, ולמדו לתכנן את עבודת השידור ולשפר אותה כך שתהיה מקצועית, עקבית ויסודית יותר. לצד החשיבות של הממד הרגשי, הספונטני והאידיאולוגי בפעולת השידור, המשדרות גם העידו על שאיפה לעמוד באמות מידה מקצועיות ועקרונות של עיתונות מסקרת, ולייצר תיעוד רציני, מבוסס ומקיף של האירועים למען הצופים ברשת. כך מבירה א':

אני לא עיתונאית רגילה, אני עיתונאית עצמאית שהיא גם אקטיביסטית. יש לי אג'נדה שהיא ברורה, שהיא שקופה, שהיא מנומקת, אבל ככזאת אני לא יושבת על הגדר. אני לא מדברת על הדברים מאיזו עמדה ניטרלית, אני מאוד מאוד devoted [מחויבת] אבל אני לעולם לא אשקר, לעולם לא אטה, לעולם לא אביא מידע מסולף. תמיד אהיה נאמנה לעובדות ולמציאות, גם אם היא לא נוחה לי ולא משמחת אותי, אבל אני לא אשים בצד את מי שאני והציבור לא ידע. להפך, אני מאוד נוכחת.

בדומה אמרה ס':

אני עיתונאית - אני מתעדת, אני מתארת. ואני, חד־משמעית, היה לי ברור [...] אני הייתי קודם כול מפגינה. אני אמרתי את הדברים ואתה שומע את זה על הטונים שלי. כשאני כועסת אני כועסת ורואים את זה. הקטע של המפגינה היה כל הזמן מעורב שם.

חלק מהמשרדות גם תיארו עצמן כעיתונאיות מזן חדש, הפועלות מתוך אידיאולוגיה ועקרונות ברורים. למרות שאינן אובייקטיביות כלפי המחאה, הן רואות בעצמן עיתונאיות שמשרתות מטרה מסוימת וערכים מסוימים, כמו זכויות אזרח בדמוקרטיה, חופש ביטוי, מנהל תקין ושקיפות, המשתקפים גם בפעולת השידור החי ובאפשרויות שהיא פותחת בפניהן בשטח בזמן אמת. חלקן טענו כי בעידן הרשתות והדיגיטל מיטשטשים הגבולות בין צופים, פעילים ועיתונאים, והתפיסה המקובלת של אובייקטיביות עיתונאית וניטרלית חלפה מהעולם. לתפיסתן עיתונות לא מוגדרת דרך עמדה ניטרלית ואובייקטיבית וצפייה באירועים מן הצד, אלא דרך גילוי נאות, שקיפות מוחלטת ומחויבות לערכים עיתונאיים של חקר האמת, בדיקת עובדות ובחינה ביקורתית של האירועים.

מרבית הפעילים והפעילות ששידורו בהפגנות טענו כי מסקר או עיתונאי המדווח על האירועים יכול להיות מחויב לערכים של דמוקרטיה, שקיפות או מנהל תקין ובו־זמנית להפגין התנהלות עיתונאית מקצועית ואתית דווקא כי הוא מצהיר על האינטרסים והעמדות שלו, ומייצג את המחויבות הזאת בפעולתו. ממצאים אלו תואמים מחקרים על תפיסות עצמיות של עיתונאים מכלי תקשורת מקצועיים, אשר לעיתים רואים בתפקידם משימה אתית - הם לא רק מדווחים על אירועים, כי אם קובעים סדר יום, מניעים אנשים לפעולה, ואף משתתפים בהפגנות למען מטרות פוליטיות שונות ומעודדים אחרים להשתתף (Shultziner, 2025). כלומר, בשעה שעיתונאים נוטים לאמץ נורמות ופרקטיקות אקטיביסטיות, אקטיביסטים נוטים לאמץ פרקטיקות ונורמות עיתונאיות. התפתחויות אלו מערערות לעיתים את הגבול בין שני התחומים.

מחדים של זמן ומרחב בביסוס האותנטיות והאמינות של שידורי ההפגנות אל מול התקשורת הממסדית

תמה מרכזית נוספת שחזרה בראיונות היא הרצון של הפעילות והפעילים המשדרים להראות לציבור הרחב ולתומכי המחאה דרך שידוריהם את האופי "האמיתי" והאותנטי של המחאה וההפגנות, בניגוד לאופן שבו הוצגו בידי הממסד והתקשורת. המרואיינים הדגישו כי המאפיינים של טכנולוגיית השידור החי לרשת באמצעות הטלפון הנייד שימשו הוכחה לאותנטיות, אמינות ושקיפות בסיקור. הם הסבירו כי הממדים הייחודיים של זמן ומרחב בשידור החי סייעו להם לשקף מקרוב ובאופן אמין את אופייה של המחאה עבור הציבור הצופה מרחוק, ולאתגר את הדיווחים והנרטיבים של התקשורת הממסדית, שהיו לדעתם עוינים לעיתים. כפי שמספר א', משדר עצמאי:

החלטתי באותו רגע שאני פותח לייב, וזה לא היה לייב דיווחי. אני בהתחלה בכלל לא דיברתי שם, לא אראינתי, לא הראיתי את עצמי, זה היה ממש לפתוח חלון: מי שלא נמצא פה, אני צריך שהוא יוכל לראות מה קורה פה, בניגוד למה שאומרים לו [בתקשורת] שקורה פה. כל מי שרוצה לראות שיראה את זה. פשוט הייתי פותח את הלייב, שותק ופשוט מסתובב ומראה כמה שיותר כל פינה שם. לא מחפש גם איזה מקום ספציפי, לא מחפש שיהיו יותר צופים או פחות צופים, שום דבר כזה לא עניין אותי. פשוט, אני חייב להראות כמה שיותר מהמקום הזה, כמה שיותר זמן.

בדומה לכך מבהירה א':

אני רוצה להיות תיבת התהודה. אני רוצה להשמיע את קולם של האנשים שקמו להציל את המדינה. זו המוטיבציה שלי. אני עושה את זה בכלים עיתונאיים. ואני אומרת לך, אני לא שואלת את עצמי, אני פשוט הולכת בעקבות מה שקורה, אני פשוט הולכת בעקבות ההתרחשות, יש בן אדם מעניין לדבר איתו, ככה, יש כאן אירוע אזרחי שהוא צריך שאנשים ידעו שהוא מתרחש וידעו מה קורה פה.

רוב הפעילות הבלוית את תכונותיו של השידור החי, כמו קרבה לאירועים והיטמעות בתוכם, האפשרות של סיקור מתמשך לאורך זמן ועל בסיס קבוע שהוא גם ספונטני ומידי, תיעוד ההתרחשויות בזמן אמת, וליווי מקרוב של דמויות ואירועים במחאה, תוך היכרות אינטימית איתם. עבור מרואיינות ומרואיינים רבים, תכונות אלה מילאו תפקיד מרכזי ביכולתן לחשוף את "האמת" על ההפגנות והמחאה, ולייצר נרטיב אותנטי, אמין, שקוף וסמכותי. אף שהן לא נתפסו כעיתונאיות מקצועיות בעלות סמכות פורמלית, וחלקן גם לא הגדירו את עצמן כך, לדעתן הן סיפקו סיקור אמין ואובייקטיבי של המחאה יותר מאשר העיתונות הממסדית. הם דימו את השידור החי ל"פתיחת חלון" במובן המוחשי של המילה, חלון שבאמצעותו יכלו הצופים בבית לצפות במחאה באופן ישיר, מידי וללא הפרעה, ולהרגיש שהם עדים לה ומעורבים בה. למשל, ז', עיתונאי

וצלם חדשות עצמאי, טען: "לרוב הלייב נותן לך את התחושה שאתה בתוך ההתרחשות. אתה בין אנשים, צלליות, דוחפים, אתה מרגיש שאתה משוטט בפנים. זה משהו אחר, לא טוב או רע דווקא, אתה מקבל את התחושה שאתה מאוד בפנים".

חלק מהפעילים גם הדגישו את הספונטניות והאינסטינקטיביות של הבחירה לשדר את המחאות לרשת, וההשלכות של בחירה זו על סגנון השידורים ותוכנם. לעיתים, ובמיוחד בשלבים המוקדמים של השימוש בשידור החי, הם החלו לשדר ללא תכנון מקדים או הכנה מיוחדת, מתוך רצון להגיב לטענות שהועלו נגד המחאה מצד המשטרה, התקשורת או הממסד הפוליטי. האופן שבו תוארה בראיונות האפשרות לשלוף טלפון נייד ולהתחיל לשדר, בלי תכנון או היערכות, מבליט את הנגישות של השידור החי והמזמינות (Affordance) שלו להפעלה ספונטנית ואינסטינקטיבית, שלא מאפשרת תיווך, הכנה מוקדמת או צנזורה - מה שמעצים את האופי החי, הגולמי והאונטני שלהם בעיני הצופים, בניגוד לדיווחים של כלי התקשורת הממסדיים (Bucher & Helmond, 2018). כפי שמתארת ר':

תחשוב איזה שינוי זה. זה להדהד, זה להגיע לעוד ועוד ועוד אנשים. ואתה, לא סיפרו לך את הסיפור, לא קראת או ראית צילום אחד [...] אלא ראית את זה! ראית את זה בעיניים שלך, ראית את [השטור] בעיניים שלך מאבד את זה, ואלים כלפי אימא שעמדה שם. ראית בעיניים שלך איך לקחו עיתונאית שמשדרת ודחפו אותה והעיפו אותה. ראית את זה בעיניים שלך, איך שני שוטרים הולכים מול שלט שכתוב עליו "דמוקרטיה לכולם" או משהו כזה, וחוטפים את זה מאנשים שהולכים עם השלט.

בהיבט המרחבי, הפעילים הדגישו גם את הקרבה הפיזית, הניידות והמעורבות שלהם בתוך האירועים וההפגנות ולאורכן, בניגוד לתקשורת הממסדית שמדווחת עליהם מרחוק. השידור החי באמצעות הטלפון הנייד אפשר להם להיצמד להתרחשויות, לשדר ממש מתוכן ולנוע איתן באופן דינמי ולא מתוכנן, אם בצעדת מחאה ספונטנית ברחבי העיר ואם בהתקרבות לעימותים שפורצים בזמן ההפגנה. כפי שמעידה א':

אני לא אוכלת, לא שותה, אין לי הפסקה. זה לייב של כמעט 8 שעות. לא היה איתי אף אחד בעצם. בהמשך הצטרפו אליי, ואני בלייב. אני בלייב. לא קיים כלום חוץ מהלייב הזה והראיונות שלי והשיחות עם אנשים והדיווח על מה שקורה. אין שירותים ואין צרכים ואין צורך בשום דבר. אני לא צמאה ולא עייפה ואני לא כלום. אין לי צרכים בכלל, אני לגמרי בתוך המשימה.

בדומה לכך מספר א':

השתדלתי מאוד גם שהשידור שוב יהיה כמה שיותר לכל אורך הערב ולכל אורך האירוע. זה ממש לתת תחושה כאילו זה איזה סיור וירטואלי. לא חיפשתי להראות סנסציה או להראות אנשים ספציפיים או שעות מסוימות או מול כמות מסוימת של

צופים. אתה רוצה ללכת כמו ב-Google Earth, שאתה נכנס ואתה הולך באיזה רחוב מסוים. אני נותן לך את זה במחאה. ואנשים הרגישו את זה.

לדברי הפעילים והפעילות, הקרבה שלהם לאירועים הייתה חשובה במיוחד ברגעי עימות, אלימות וסכנה, כי היא אפשרה להם "להראות את האמת" על העימותים בין המפגינים למשטרה - עימותים שבמקרים רבים עמדו בלב השיח הציבורי והתקשורת, והממשלה והמשטרה השתמשו בהם כדי להציג את המחאה באור שלילי בתקשורת הממסדית.

הפעילות המשדרות מיקמו עצמן פעמים רבות בחזית ההפגנות, קרוב לקו העימות עם השוטרים (מול פרשים רכובים על סוסים או מכוונות התזה), והשתמשו בשידור החי כדי להוכיח כי המשטרה היא שיוזמת את החיכוכים ואירועי האלימות, ולא המפגינים עצמם. באמצעות השידור החי, הקרוב והבלתי־מתווך הן ביקשו להראות כי המחאה היא בלתי אלימה ודמוקרטית, ואילו השוטרים ונציגי הממסד פוגעים בחופש המחאה של המפגינים. הפעילים והפעילות טענו כי השידור החי אפשר להם לחשוף באפקטיביות את מה שהם כינו שקר ומניפולציה של הממסד נגד המחאה, להתנגד לנרטיב הממסדי ולעקוף ניסיונות להשתיק, לצנזר או להפעיל כוח, שנועדו למנוע את חשיפת האמת על האלימות בהפגנות.

הפעילים הדגישו את החשיבות של הגולמיות והחיות (liveness) של השידור, ואת כוחו לעורר אמון אצל הצופים ברשתות ולקבל מהם לגיטימציה. לדבריהם, הוא נתן לצופים יכולת לפקח על התנהגות המשטרה והממסד מרחוק ובזמן אמת, תוך כדי התרחשות האירועים האלימים. פעולת השידור החי מייצרת למעשה מנגנון של "מעקב נגדי" (Counter Surveillance) המוני, הכולל תיעוד של פעילות המשטרה ועשוי אף להרתיע את השוטרים, כפי שקרה בשידורים חיים של מחאות אחרות בעולם בשנים האחרונות, כגון Black Lives Matter בארצות הברית או מחאת הסטודנטים בקוויבק ב־2012 (Chen, 2014; Thorburn, 2014).

"אנחנו עושים את זה מהלב": התפקיד של רגש ומופע בשידורי המחאה

תמה אחרונה ובוולטת שחזרה בראיונות עם הפעילים היא הממד הרגשי וההשפעה הרגשית החזקה שמאפיינים את השידור החי לרשת, והחשיבות שלהם עבור הצופים ועבור המחאה. מאפיינים בולטים של השידור החי - כמו המיידיות והחיות שלו, הנטייה שלו לתוכן גולמי ולא ערוך, ותחושת הדחיפות ואף הסכנה וחוסר הוודאות שהוא מעורר אצל הצופים - מייצרים רגעים של רגש בעל עוצמה וחיבור רגשי חזק בין הצופים לפעילים המשדרים ולאירועים המסוקרים, מה שבא לידי ביטוי גם בפרשנות

תוך כדי השידורים עצמם. לדברי הפעילים והפעילות, השידורים התאפיינו בטווח רחב של רגשות וביטויים אמוציונליים ואישיים בעוצמה גבוהה אצל המשדרים ואצל הצופים גם יחד, מה שהבליט את האותנטיות והחשיבות של השידור, בניגוד לסיקור חדשותי ממסדי, המחויב לאיפוק, רשמיות ולעמדה ניטרלית. הממד האישי והרגשי של השידורים חיזק את האפקטיביות והפופולריות שלהם, כמו גם את המחויבות של הצופים ברשתות, שצפו בשידורים בקביעות והפכו את הצפייה לריטואל מתמשך של מחאה, תמיכה מרחוק ויצירת זהות קבוצתית. כפי שמסבירה א':

אני מביאה את הרגש, את ה-emotion, אני מדברת מהלב. אגב, אתה שואל מה זה האקס פקטור? אנחנו מדברים מהלב, אנחנו עושים את זה מהלב, הרגש. אני לא טכנוקרטית. זה לא טכני. זה רגשי. זה מהלב. ולב תמיד מנצח. כל המחאה הזאת היא לב. זה על הלב של המדינה, זה על הלב של הילדים. יש קסם בלייב. הצופה איתך, מרותק. יש מתח - אני אצליח להגיד כמו שצריך? להשלים טיעון? ברגע שאתה כבר נכנס איתי לתוך הדרייב, זה שזה בלייב, זה משאיר אותך איתך. אתה לא יודע מה יקרה. אולי יעבור אופנוע? זה מה שעובר על הצופה. הוא לא יודע מה יקרה. הוא מרותק עכשיו, בפרט כשמעבירים לו מידע עמוק ומעמיק ורחב. מעניין, מרתק.

הפעילות תיארו את השפעת השידור עליהן ואת קשת הרגשות שהוא עורר אצלן. רגשות אלה נעו מתשוקה והתלהבות בזמן השידור, כשהן מתארות את האירועים הדרמטיים או, כפי שהעידה מ', "מטיפות לקהל בבית", דרך פחד, זעם, תסכול וכאב בזמן עימותים עם שוטרים בשיאן של ההפגנות, ועד התרוממות רוח, התרגשות וסולידריות. בשידורים ניתן לשמוע משדרות רבות צועקות ושרות עם המפגינים, מתעמתות בלהט עם שוטרים או מתבטאות בזעם נגד התנהלות המשטרה ופינויי מפגינים. פעולת השידור הייתה במקרים רבים ביטוי של תגובה רגשית של המשדרים לאירועים, ולא פעולה רציונלית ומחושבת להדהוד המחאה. פעילות אחדות סיפרו כי לעיתים פעולת השידור החי אף יצרה אצלן תחושה של מוגנות פיזית, שאפשרה להן להתקרב למוקד הסכנה ולהתעמת עם שוטרים בצורה שלא מאפיינת אותן בשגרה.

הפעילים תיארו גם את התגובות הרגשיות השונות מצד הצופים בבית, שחוו את ההתרחשויות תוך כדי ההפגנה, עם המשדרות ומנקודת המבט האישית שלהן. הצפייה באירועים בזמן אמת עוררה אצל הצופים מתח, דריכות, חשש, התלהבות והתרגשות שגרמו להם להמשיך לצפות בשידורים החיים של ההפגנות, שאותם הגדיר העיתונאי ירון טן ברינק (2020) ב-"TimeOut" ה'חדשות' הכי טובות שתראו על איזשהו מסך". כך מספרת א':

ברגע שהיו קטעים של אלימות, זה הטבע האנושי - בום! יש לך Spiking [עלייה] בצפייה. בום! זה השלב, אני ישר אומרת לאנשים. תמיד בתחילת הלייב אני אומרת

"שתפו, שתפו" ובה גמרתי. אם יש לי קטע שמתפוצצת אלימות אני ישר אומרת "חברים אני מבקשת מכם [לשתף]", ואתה רואה טק-טק-טק בום! אתה רואה עלייה בצפייה. נגמרת האלימות וחזרה לעוד משהו שכבר יותר התרגלו - יש ירידה.

ההתרגשות והתגובות החמות של הקהל ברשת לאירועים הדרמטיים בשידור החי - שלרוב התאפיינו גם בעלייה במספר הצופים, בשיתופים ובתגובות - מייצרות היזון חוזר ומגבירות בתורן את ההתרגשות אצל הפעילות המשדרות מהשטח. מרואיינות סיפרו כי התגובות הרגשיות והמילוליות שקיבלו מהצופים בבית (הצופים שולחים באפליקציה לבבות ואמוטיקונים אחרים למשדר) עודדו אותן להתקרב לנקודות חיכוך ועימות ולהתערב בהן בצורה קונפליקטואלית ומוקצנת כדי להעלות את מספר התגובות והשיתופים. רבות מהן תיארו חוויה כמעט אקסטטית, של היסחפות לפעולת השידור ולאירועים בשטח, תוך כדי אובדן תחושת זמן והתגברות על תחושות של עייפות וסכנה או על צרכים פיזיים. חלקן טענו שההיבטים הרגשיים הללו של השידור תרמו בפועל גם להקצנת האירועים והעימותים בשטח עם שוטרים או גורמים אחרים.

השיח המקצועי והעיתונאי על שידורי המחאה: הכרה מחסדית והערכה מקצועית

ניתוח השיח התקשורתי והממסדי סביב שידורי מחאת בלפור מאשש את הממצאים לגבי התפקיד ההיברידי החדש של הפעיל המשדר - אקטיביסט שהוא גם עיתונאי. עיתונאים ותיקים, פרשנים וארגוני חברה אזרחית תיארו את הפעילות המשדרות במונחים עיתונאיים מקצועיים, ובה בעת הכירו במעורבות האקטיביסטית שלהן. ירון טן ברינק, עיתונאי ותיק ועורך אתר *TimeOut*, קבע כי "העיתונות של ברלב היא עיתונות שטח קלאסית שנצמדת לסיפור ולא עוזבת אותו עד שהוא מסתיים, עיתונות שלא מפחדת לעמוד מול הממסד ומאחורי אג'נדה ציבורית" (טן ברינק, 2020). דורון צברי, עיתונאי ובמאי תעודה ותיק, טען כי ברלב "עושה בית ספר בדיווח ועיתונות שטח" וכינה אותה "אשה אחת עם אייפון" שהצליחה למשוך יותר צופים מכל הערוצים יחד (פרסיקו, 2020). ארגון העיתונאים העניק לברלב את "פרס אורי אבנרי לעיתונות אמיצה" ותיאר אותה כ"מערכת של אישה אחת [...] משלבת עבודה עיתונאית מוקפדת עם אג'נדה ברורה ומוצהרת" (ביין-לובוביץ', 2021). התנועה לאיכות השלטון העניקה לה פרס על "חתירה לחשיפת האמת" ו"לימוד מעמיק ומתמשך של הנושאים הנסקרים". במגזין **ליברל**, שכלל את ברלב ברשימת המשפיעים של השנה, הוצהר כי בניגוד לטלוויזיה הממסדית "היא לא זקוקה למגישים ופרשנים [...] לא תהדהד את הנרטיב של דוברי השלטון. היא פשוט משדרת ומשדרת, בזמן אמת" (ורדי, 2020; קופפר, 2020).

השיח המקצועי והממסדי הכיר גם בתרומתם של הביטוי הרגשי והמעורבות האישית לאפקטיביות העיתונאית של השידורים. בכתבה בליברל צוין כי השידורים "מביאים דיווחי צבע ועדכונים מהשטח האמיתי, הגועש, המבעבע" ו"מאות אלפים חווים דרך הסמארטפון שלה את אחת ההתרחשויות הפוליטיות הדרמטיות של תקופתנו" (ורדי, 2020). אחד המרואיינים, כתב הארץ בר פלג, תיאר את סגנון השידור כ"צילום אקשן" בעל אופי "הירואירומנטי" ועמד על כך ש"ברלב יצרה ז'אנר" חדש שאחרים אימצו. עיתונאים שסיקרו את המחאה העידו בראיונות למחקר זה כי הם עצמם צפו בשידורים החיים כמקור מידע ראשוני, ואף השתמשו בחומרים מהם לסיקור, וכי סגנון השידורים ונוכחותם המתמשכת של הפעילים המשדרים בהפגנות השפיעו על הסיקור הממסדי והביאו לכיסוי אינטנסיבי יותר של ההפגנות. הדואליות הזו בשיח המקצועי - שמכיר בעבודה עיתונאית איכותית, באג'נדה ציבורית מוצהרת ובמעורבות רגשית ואישית בוזמנית כמרכיבים משלימים - משקפת את המיזוג הייחודי בין עיתונות לאקטיביזם שטכנולוגיית השידור החי מאפשרת ומעצבת.

דין וחשקנות: תפקידו של השידור החי לרשת במחאת בלפור

באמצעות הראיונות עם הפעילים והפעילות וניתוח השידורים והשיח סביבם, המחקר ביקש להבין את המוטיבציות שעמדו מאחורי הפיכת השידורים החיים של ההפגנות לפרקטיקה מרכזית בקרב פעילי מחאת בלפור; השלכותיהם של השידורים; כיצד תכונות השידור החי אפשרו לפעילים ופעילות לבסס סמכות ולגיטימיות אל מול התקשורת הממסדית; ואיזה מעמד או תפקיד השידורים העניקו להם במסגרת המחאה.

ממצאי המחקר מצביעים על כך ששידוריהן של הפעילות לא שימשו רק אמצעי תיעוד והפצה של אירועי המחאה, אלא גם פרקטיקה תקשורתית-אקטיביסטית, שבאמצעותה נבנה תפקיד היברידי חדש: פעילים אשר משדרים, מתעדים, מפרשים ומתווכים את המחאה לציבור הרחב. תפקיד זה נשען על שילוב ייחודי בין אקטיביזם דיגיטלי לעיתונות אזרחית מעורבת, ומבוסס על תכונותיו של המדיום עצמו - מיידיות, ניידות, קרבה, אינטראקטיביות ונוכחות בזמן אמת - ולא רק על כישורים, פרקטיקות או עקרונות עיתונאיים מסורתיים. במובן זה, השידור החי של ההפגנות אינו רק שימוש בטכנולוגיה של תיווך המציאות, אלא זירה שיוצרת סמכות, אמינות, לגיטימיות וזהות מחאתית.

אחת התרומות המרכזיות של ממצאי המחקר היא המחשת האופן שבו הפעילות המשדרות השתמשו בתכונות הטכניות של Facebook Live כדי לבסס את מעמדם כמקור מידע אמין ולגיטימי על המחאה, השקול לעיתונות הממסדית. השידור מתוך

מרחב ההפגנה עצמו, תוך תנועה בתוך ההמון, התקרבות למוקדי חיכוך ומעקב רציף אחר ההתרחשויות, יצר סגנון סיקור אינטימי, דינמי ומעורב, השונה במובהק מהשידור הממסדי, המרוחק והחד-כיווני. האוטנטיות לא התבססה על טענה לניטרליות; היא התבססה על שקיפות, קרבה, נוכחות והצהרה מפורשת של המשדרים על נקודת המבט שלהם, על אף שלעיתים הפעילים הסתירו חלקים מהמחאה שלא תאמו למסרים שרצו להעביר. במובן זה, הממצאים מחזקים את הספרות על חיות ועדות מקוונת (witnessing), ומראים כיצד נוכחות בזמן אמת הופכת למקור של סמכות ותיווך המציאות (Frosh & Pinchevski, 2018).

הממצאים מבליטים גם את האופן שבו השידור החי היה המשך ישיר של המעורבות במחאה ולא פעולה ניטרלית המתקיימת מחוץ לה, בדומה לסיקור העיתונאי. המשדרות לא פעלו כ"זוהר על הקיר" אלא היו משתתפות פעילות: הן שאלו שאלות, פירשו את ההתרחשויות, שוחחו עם משתתפים, התעמתו עם שוטרים או עם גורמי תקשורת אחרים, ולעיתים נוכחותן גם השפיעה על אופי ההתרחשויות. ממצא זה תואם את הספרות על עיתונות מעורבת (Shultziner, 2025), אך גם מרחיב אותה: אם בספרות מדובר על עיתונאים מקצועיים הנוטים לנקוט עמדה ולהתערב בהתרחשות, כאן פעילות המחאה עושות מהלך הפוך - הן משתמשות בעיתונות אזרחית כדי לייצר מחאה נראית, מובנת ומשכנעת, שלא זקוקה למסגור התקשורתי הממסדי. הגבול בין אקטיביזם לסיקור לא נעלם, אלא נעשה פורה ומכונן, ואף מאפשר למשדרות לטעון לסמכות ולגיטימיות עיתונאית מכוח מעורבותן ומכוח יכולתן לתווך את המחאה לאחרים.

ממצאי המחקר מראים גם שהשידורים החיים, מלבד הצגת ההפגנות, פעלו למען מסגורן במאבק על פרשנות. למשל, המשדרים ניסו ליצור הנגדה דיכוטומית בין "מפגינים טובים" ל"משטרה רעה" - מצד אחד מחאה אזרחית לגיטימית, מגוונת ודמוקרטית; מצד אחר מנגנוני כוח הנתפסים כאלימים, מסלפים או מדכאים. הבחירה להתמקד באלימות משטרתית ובממסד פוליטי עוין הייתה חלק ממאמץ לבסס נרטיב חלופי מחאתי. במובן זה השידור החי שימש אמצעי ליצירת כוח נגדי תודעתי, כפי שמתארת הספרות על מחאה דיגיטלית (Castells, 2007), וגם היה פרקטיקה של מאבק על הנרטיב והשיח הציבורי (אהרונ, 2023). בהקשר זה ניתן לומר שקיים מתח בין האופן שבו המעורבות העיתונאית של הפעילים שירתה את רצונם לייצר שיח ונרטיב נגדי לאלו של הממסד ובין הטענה שלהם לאוטנטיות, אובייקטיביות ועמדה עיתונאית.

הממד הרגשי של השידור החי הוא רכיב נוסף ומרכזי בדיון. הניתוח מלמד כי המשדרות השתמשו ברגש כחלק מהותי מן הפעולה והמופע התקשורתי שלהן; זעם,

פחד, התרגשות, תקווה ואמפתיה הוצגו בזמן אמת ועיצבו את חוויית הצפייה. הרגש, מלבד תרומתו לחיזוק תחושת האותנטיות והמיידיות, גם יצר חיבור קהילתי וסולידריות בין מי שנמצאו בשטח למי שצפו מרחוק. כך נבנה שידור שלצד היותו דיווח שתורם למסגור תקשורתי אפקטיבי, הוא גם זירה של יצירת שותפות, הזדהות והנעה לפעולה. ממצאים אלה תואמים לספרות על מרכזיות של ביטוי רגשי במחאה דיגיטלית מסוגים שונים (Papacharissi, 2016; Poell & van Dijck, 2017), ומראים כי האפקטיביות של השידור החי אינה טמונה רק ביכולת להראות את המתרחש בזמן אמת, אלא גם ביכולתו לעורר תחושות של דחיפות, קרבה ומעורבות.

להיברידיות הזו יש השלכות מורכבות. מצד אחד, הפעילות הצליחו לבסס סוג של אובייקטיביות מבוססת שקיפות: הן לא ביקשו להציג עצמן כבלתי מעורבות, וטענו כי דווקא המיידיות, הרציפות והיעדר העריכה הופכים את השידורים שלהן לאמינים יותר מהסיקור הממוסד. האובייקטיביות, אם כן, נשענת על חשיפה ולא על מרחק; על נראות מלאה של עמדת המשדרת ולא על ניטרליות. מצד שני, יש להיברידיות גם מחיר. הממצאים מראים כי הצורך לבנות סמכות מחאתית וליצור הזדהות עלול לצמצם את המבט, להבליט תכנים מסוימים ולהשאיר אחרים מחוץ למסגרת, וכך ליצור סלקטיביות גם בתוך השידור הפתוח לכאורה, המנוגדת ליומרה ולעקרונות העיתונאיים. במילים אחרות, כפי שהשידור החי מאיר את המחאה, הוא גם ממסגר אותה. בדומה לכל סיקור חדשותי, הוא מבנה את הנרטיב לא רק באמצעות מה שנראה, אלא גם באמצעות מה שנשאר מחוץ לפריים. זאת בניגוד לתפיסות קודמות בספרות המחקר של שידורים חיים כאקטיביות חברתית מחאתית, שלפיהן מדובר בביטוי של שקיפות רדיקלית, חתירה לייצוג ומעורבות אזרחית ישירה (Treré, 2018).

בהקשר האקטיביסטי קיימת תופעה נוספת: בניגוד לשאיפה של תנועות מחאה חדשות להיחלץ מפרדיגמת המחאה באמצעות אקטיביזם דיגיטלי ותקשור עצמי ברשתות החברתיות (אהרוני, 2023), השימוש בשידורים חיים כפרקטיקה מחאתית עלול עדיין למסגר את המחאה כאקט של אלימות, קונפליקט, מופע ודרמה. דווקא משום שהשידור החי לרשת נוטה להבליט רגעים של חיכוך, עימות, דחיפות ורגש כדי להגביר את הנראות שלו בפיד האלגוריתמי, הוא עלול לחזק את מסגור המחאה כשיבוש והפרת סדר מחאתית, במקום לשקף את מורכבותה, הרעיונות שמניעים אותה והמרחבים השקטים יותר של ארגון, התמדה וקהילתיות. בכך מצביע המחקר על מתח מובנה בין הפוטנציאל המהפכני של השידור החי בשיבוש יחסי הכוח המסורתיים של התקשורת והמחאה, לבין נטייתו להישען על דרמה, מיידיות ואפקטים חזותיים ורגשיים חזקים, המשרתים בסופו של דבר את פרדיגמת המחאה (וולפספלד, 2012; Gamson & Wolfsfeld, 1993).

ניתוח השיח המקצועי והממסדי על אודות שידורי המחאה מראה כי התפיסה של שידורים אלה כאקטיביזם ובו־זמנית כהתערבות עיתונאית לגיטימית לא שיקפו רק את הטענה של הפעילים ללגיטימיות או את אופן התקבלותם בקרב קהל הצופים ברשתות. גם עיתונאים ותיקים, ארגוני עיתונות מקצועיים וארגוני חברה אזרחית שעוסקים בדמוקרטיה וחופש ביטוי הגדירו את המעורבות העיתונאית של פעילי המחאה כביטוי לגיטימי וסמכותי של סיקור עיתונאי וייצוג אותנטי של המצב בשטח. יתרה מכך, גם בהערכה המקצועית והאזרחית של שידורי המחאה הובלטה היכולת של השידור החי לייצר מבט קרוב, מתמשך, מעורב ובלתי מתווך של האירועים, כהוכחה לאותנטיות וללגיטימיות של הסיקור העיתונאי שפעילי המחאה ביקשו להביא לציבור, בשונה מהאופן שבו נתפסו בעבר מעורבות עיתונאית ואקטיביזם עיתונאי.

מבחינה תיאורטית, המחקר תורם לשני תחומי מחקר מרכזיים. ראשית, הוא מרחיב את הספרות על אקטיביזם דיגיטלי ושידורים חיים בכך שהוא מראה כיצד פעילות מחאה מפתחות פרקטיקות של עיתונות אזרחית מעורבת, הנשענות על מזמינויות של הטכנולוגיה והמדיום כדי לייצר אמינות, נראות והנעה לפעולה. שנית, הוא תורם לדיון על עיתונות אזרחית ועיתונות מעורבת (Journalistic Interventionism) בכך שהוא מדגים שההבחנה בין עיתונות למחאה אינה קשורה רק למקצוע, אלא גם לטכנולוגיה, הקשר ומבנה פעולה (Shultziner, 2025). במובן זה, המחקר מציע להבין את השידור החי מההפגנות כערוץ הפצה שהוא גם מנגנון היוצר תפקיד תקשורתי חדש - פעיל-משדר - המשלב בין עדות, תיווך, השתתפות ופרשנות.

ההקשר הישראלי של מחאת בלפור מעניק לממצאים אלה עומק נוסף. השידורים החיים נוצרו בתוך מרחב של אי־אמון גובר בתקשורת הממסדית, ביקורת על סיקור מוטה, ומאבק ציבורי על לגיטימיות המחאה ועל ייצוגה. על רקע זה, לצד התפקיד שמילא השידור החי בהרחבת מעגלי התמיכה וקידום המחאה, הוא שימש גם תגובה למבני הכוח הקיימים של מדיה ופוליטיקה בישראל, וכן ביטוי לעקרונות ולמסרים של המחאה בנושאי שקיפות ומנהל תקין. המחקר מראה כי בהקשר זה השידור החי לרשת הוא לא רק אמצעי טכנולוגי, אלא מרחב שבו המחאה פועלת ומוגדרת אל מול הממסד הפוליטי, המשטרה והתקשורת.

המחקר מצביע על כך ששידורי מחאת בלפור, מעבר להיותם תיעוד והפצה של אירועים, היו פרקטיקה של אקטיביזם תקשורתי שבאמצעותה המחאה התעצבה, גובשו לה קהלים ונבנו לה סמכות ומעמד ציבורי. השילוב בין אקטיביזם, תיעוד, נוכחות, עיתונות אזרחית ורגש יצר תפקיד היברידי חדש, שבו פעילי השידור "מראים את המחאה" ומקדמים אותה, ובד בבד לוקחים חלק פעיל בהבנייתה ובמיצובה

הציבורי. בכך מוסיף המחקר נדבך חשוב לדיון על מחאות בעידן הדיגיטלי, ומציע להביט בשידור החי לרשת לא רק ככלי טכנולוגי או תקשורתי, אלא כזירה של כוח, ייצוג ומאבק על האמת (גינזבורג, 2023; ריבה, 2020; רינג, 2023).

בתקופה שבה פוליטיקה של מחאה, קיטוב ואקטיביזם חברתי הפכו למאפיינים בולטים של החברה בישראל, לצד החדירה והאימוץ המואץ של טכנולוגיות תקשורת ותיעד דיגיטליות, רשתות חברתיות וכלים חדשים של בינה מלאכותית יוצרת - יש חשיבות רבה להבנת ההשלכות והמאפיינים של אימוץ טכנולוגיות ומדיה חדשים בידי פעילי מחאה. מחקר זה ביקש להאיר על ההשלכות המהותיות של מגמות אלו, וספציפית השימוש בשידורים חיים בזמן אמת, על תפקידה ומעמדה של התקשורת הממסדית, על יחסי הגומלין שלה עם תנועות מחאה ושינוי חברתי ועם הממסד, ועל עלייתן של צורות חדשות של עיתונות ומחאה.

רשימת המקורות

אהרוני, מ' (2023). סיקור מחאת 2020-2021 נגד ראש הממשלה בעיתונות וברשתות החברתיות: לקראת שינוי תקשורתי פרדיגמטי ושינוי תפיסתי של מובילי המחאה. **מסגרות מדיה**, 23, 30-89. <https://doi.org/10.57583/MF.2023.23.10030>

ביין-לובוביץ', ענת (2021, 3 במאי). גור מגידו ואור-לי ברלב זכו בפרס אורי אבנרי לעיתונות אמיצה. **גלובס**. <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001369691>

בן אלון, ד' וגינזבורג, ר' (2025). "כל הצלמים היו סוג של דלק, המצלמה למעשה שמרה על האש": צילום כתשתית של ההפגנה במחאה נגד הרפורמה המשפטית. **סוציולוגיה ישראלית**, כו(2), 82-105.

בריל, י' (2020, 1 באוקטובר). כל הארץ דגלים: מפת ההפגנות המקוונת עושה לכם סדר בדמוקרטיה. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/captain/net/.premium-1.9200178>

ג'ורג', ע' ועמית, ח' (2020, 8 באוקטובר). "ראש הממשלה איבד לגיטימציה": שבעה חודשים למחאה נגד נתניהו. **TheMarker**. <https://www.themarker.com/news/politics/.premium-MAGAZINE-1.9220042>

גינזבורג, ר' (2020). ראוות ההפגנה. **תיאוריה וביקורת**, 53, 169-180. https://theory-and-criticism.vanleer.org.il/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2021/01/גינזבורג-רות-2021/01

גינזבורג, ר' (2023, 16 באפריל). כדי להבין מה זו דמוקרטיה, כדאי להביט בתמונות הרחפן מקפלן. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/gallery/opinion/2023-04-16/ty-article/.premium/00000187-7926-d484-adeb-fba632000000>

וולפספלד, ג' (2012). **תקשורת מוליטית: חמישה דברים שחייבים לדעת**. המרכז הבינתחומי הרצליה. <https://www.runi.ac.il/media/i5ql4hiu/book-political-communication-gadi-wolfsfeld.pdf>

ורדי, ר' (2020, 14 בספטמבר). משפיעים 2020 | אורלי ברלב | שידורי המחאה. **ליברל**.

<https://preedition66.rssing.com/chan-61063190/article631.html?nocache=0>

ורטהיים, ד' (2020, 12 בדצמבר). אורלי ברלב: "עזבתי את התקשורת הממוסדת כי היא עסקה בהבל הבלים". **גלובס**. <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001350514>

זיו, א' (2020, 28 ביולי). במחאת בלפור, המפגינים נגד הכיבוש יצאו מהשוליים. **שיחה מקומית**. <https://www.mekomit.co.il/במחאת-בלפור-המפגינים-נגד-הכיבוש-יצאו-מ/>

חסון, נ' (2020, 26 ביולי). מתחיל ברעש ונגמר במעצרים: כך צברה המחאה מול בלפור תאוצה ב־11 ימים. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/news/politi/2020-07-26/ty-article/.premium/0000017f-dc36-d3a5-af7f-febef47d0000>

חסון, נ' ובריינר, י' (2020, 26 ביוני). אחד ממובילי המחאה מול בית רה"מ נעצר עם שישה מפגינים; הערב צפויה הפגנה על מעצרו. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/news/education/2020-06-26/ty-article/.premium/0000017f-e3d0-d804-ad7f-f3fa5d950000>

חסון, נ' ופלג, ב' (2020, 1 באוקטובר). הפתרון של ארגוני המחאה להגבלת הטווח: אלפי הפגנות ברחבי הארץ. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/news/protest2020/.premium-1.9198281>

טוקר, נ' (2020, 15 באוקטובר). מקלדת, עכבר ומצלמה: עליית העיתונות העצמאית בישראל. **TheMarker**. <https://www.themarker.com/magazine/2020-10-15/ty-article/.premium/0000017f-e47f-d38f-a57f-e67f7e530000>

טן ברינק, י' (2020, 2 באוגוסט). הצגה של אישה אחת: למה כולם צופים בערוץ אורלי ברלב? <https://timeout.co.il/TimeOut/אור-לי-ברלב-סופרסטאר/>

יגנה, י' והורודנציאנו, מ' (2020, 15 ביולי). אלפים הפגינו נגד נתניהו מול מעונו בבלפור: "רומס את שלטון החוק". **וואלה**. <https://news.walla.co.il/item/3373686>

ליבוֹבִיץ־דר, ש' (2020, 20 בנובמבר). למחות או לא להיות: חודש בתוך תנועות המחאה ששוטפות את הארץ. **ליברל**. <https://theliberal.co.il/למחות-או-לא-להיות-מאת-שרה-ליבוֹבִיץ־דר/>

לשם, א' (2020, 27 ביולי). המהפכה אולי לא תשודר בטלוויזיה, אבל ברשת בהחלט כן. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/captain/viral/.premium-1.9021848>

- מגידו, ג' (2019, 12 בנובמבר). שוחד, מרמה והפרת אמונים: כתבי אישום נגד ראש הממשלה נתניהו. *TheMarker*. <https://www.themarker.com/law/2019-11-21/ty-article/0000017f-efeb-df98-a5ff-efef57250000>
- פוקס, ע' ולוריא, ג' (2020). רק בישראל: שיא של הגבלות על הפגנות אזרחים. **המכון הישראלי לדמוקרטיה**. <https://www.idi.org.il/articles/32600>
- פרסיקו, א' (2020, 12 באוקטובר). "מה שקורה בחדשות במדינת ישראל היום הוא תועבה". **העין השביעית**. <https://www.the7eye.org.il/390708>
- עדות, ג' (2020). הגברת הראשונה של כיכר פריז: ראיון עם אור לי ברלב. **המקום הכי חם בגיהנום: 7 השנים הראשונות**. המקום הכי חם בגיהנום - עיתונאות עצמאית בע"מ.
- קופפר, ר' (2020, 1 בספטמבר). פרויקט 100 המשפיעים של דה מרקר: מתעדת מחאת בלפור. *TheMarker*. <https://www.themarker.com/magazine/2020-09-01/ty-article-static-ext/0000017f-dc49-db5a-a57f-dc6b4b1e0000>
- ריבה, נ' (2020, 23 בספטמבר). צלם "הארץ" זכה בפרס בתחרות תצלומי רחפנים. **הארץ**. <https://www.haaretz.co.il/gallery/art/.premium-MAGAZINE-1.9180063>
- רינג, ע' (2023, 12 באפריל). עניין של השקפה: למה המחאה נגד ההפיכה המשטרית מפנה את מבטה למעלה ומה יהיה המחיר? **העין השביעית**. <https://www.the7eye.org.il/483522>
- שטוטלנד, א' (2020, 5 באוקטובר). האפשרות להפגין עד ק"מ מהבית זה כמו לכבות שריפה עם בנזין. **מעריב**. <https://www.maariv.co.il/news/israel/Article-793735>
- שפיר, נ' (2020, 17 באוקטובר). ההפגנות בבלפור התחדשו, למעלה מ-200 אלף איש מחו בכל הארץ. **גלובס**. <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001345963>
- Aharoni, M. (2023). Media coverage of the 2020-2021 protest against the Prime Minister of Israel in the press and on social media: Towards a paradigmatic media change and a change in perception of the protest leaders. *Media Frames*, 23, 39–80.
- Bein-Lubovitch, A. (2021, May 3). Gur Megiddo and Or-Ly Barlev win the Uri Avnery Award for courageous journalism. *Globes*.
- Ben-Alon, D., & Ginzburg, R. (2025). "All the Photographers Were Fuel": Photography as the Infrastructural Backbone of the Protest Against Israel's Judicial Reform. *Israeli Sociology*, 26(2), 82–105.
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768. <https://doi.org/10.1017/cbo9781139198752.002>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>

- Bril, Y. (2020, October 1). The whole country is flags: The online protest map sorts out democracy for you. *Haaretz*.
- Bucher, T., & Helmond, A. (2018). The affordances of social media platforms. In J. Burgess, A. Marwick & Thomas Poell (Eds.) *The SAGE handbook of social media* (pp. 233–254). <https://doi.org/10.4135/9781473984066.n14>
- Castells, M. (2007). Communication, power and counter-power in the network society. *International Journal of Communication*, 1(1), 29. <https://doi.org/10.5040/9781501340765.ch-005>
- Castells, M. (2015). *Networks of outrage and hope: Social movements in the Internet age*. John Wiley & Sons.
- Chen, A. (2014, July 12). Is livestreaming the future of media, or the future of activism? *New York Magazine*.
- Couldry, N. (2004). Liveness, "reality," and the mediated habitus from television to the mobile phone. *The Communication Review*, 7(4), 353–361. <https://doi.org/10.1080/10714420490886952>
- Davis, J. L., & Chouinard, J. B. (2016). Theorizing affordances: From request to refuse. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 36(4), 241–248. <https://doi.org/10.1177/0270467617714944>
- Diggit Magazine. (2021, May 4). *Dr. Emiliano Treré on digital activism, democracy and disconnection* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=2WiKbJkBnOY>
- Edut, G. (2020). The first lady of Paris Square: An interview with Or-Ly Barlev. In *The hottest place in hell: The first 7 years*. HaMakom HaChi Cham BeGehinom – Independent Journalism Ltd.
- Fang, K. (2023). The social movement was live streamed: A relational analysis of mobile live streaming during the 2019 Hong Kong protests. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 28(1), zmac033. <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmac033>
- Frosh, P., & Pinchevski, A. (2018). Media and events after media events. *Media, Culture & Society*, 40(1), 135–138. <https://doi.org/10.1177/0163443717726007>
- Fuchs, A., & Luria, G. (2020). *Only in Israel: A record of restrictions on citizens' protests*. Israel Democracy Institute.
- Gamson, W. A., & Wolfsfeld, G. (1993). Movements and media as interacting systems. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 528(1), 114–125. <https://doi.org/10.1177/0002716293528001009>

- Gerbaudo, P. (2017). Feeds from the square: Live streaming, live tweeting and the self-representation of protest camps. In G. Brown et al. (Eds.), *Protest Camps in International Context* (pp. 91–108). Policy Press. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781447329411.003.0006>
- Ginsburg, R. (2020). The spectacle of the protest. *Theory and Criticism*, 53, 169–180.
- Ginsburg, R. (2023, April 16). To understand what democracy is, look at the drone photographs from Kaplan. *Haaretz*.
- Gregory, S. (2021). Live-streaming for frontline and distant witnessing: A case study exploring mediated human rights experience, immersive witnessing, action, and solidarity in the Mobil-Eyes Us project. *NECUS*, Spring 2021. <https://necus-ejms.org/live-streaming-for-frontline-and-distant-witnessing-a-case-study-exploring-mediated-human-rights-experience-immersive-witnessing-action-and-solidarity-in-the-mobil-eyes-us-project/>
- Hasson, N. (2020, July 26). Starting with noise and ending in arrests: How the protest opposite Balfour gained momentum over 11 days. *Haaretz*.
- Hasson, N., & Breiner, Y. (2020, June 26). One of the leaders of the protest opposite the PM's residence arrested along with six demonstrators; a protest over his arrest expected this evening. *Haaretz*.
- Hasson, N., & Peleg, B. (2020, October 1). The protest organizations' solution to the distance restriction: Thousands of demonstrations across the country. *Haaretz*.
- Jorji, A., & Amit, H. (2020, October 8). "The prime minister has lost legitimacy": Seven months into the protest against Netanyahu. *TheMarker*.
- Kupfer, R. (2020, September 1). TheMarker's 100 Influencers project: Documenting the Balfour protest. *TheMarker*.
- Leibovich-Dar, S. (2020, November 20). To protest or not to be: A month inside the protest movements sweeping the country. *Liberal*.
- Leshem, A. (2020, July 27). The revolution may not be televised, but online, it certainly will be. *Haaretz*.
- Lupinacci, L. (2019). "The closest thing to teleportation": The concept of liveness in the age of connectivity. In M. F. Murru et al. (Eds.), *Communication as the intersection of the old and the new* (pp. 59–69). http://www.researchingcommunication.eu/book14chapters/CH05_LUPINACCI201819.pdf
- Megiddo, G. (2019, November 12). Bribery, fraud, and breach of trust: Indictments against Prime Minister Netanyahu. *TheMarker*.

- Milan, S. (2015). When algorithms shape collective action: Social media and the dynamics of cloud protesting. *Social Media+Society* 1(2). <https://doi.org/10.1177/2056305115622481>
- Morozov, E. (2012). *The net delusion: The dark side of Internet freedom*. PublicAffairs.
- Mundt, M., Ross, K., & Burnett, C. M. (2018). Scaling social movements through social media: The case of Black Lives Matter. *Social Media+Society*, 4(4), 2056305118807911. <https://doi.org/10.1177/2056305118807911>
- Papacharissi, Z. (2016). Affective publics and structures of storytelling: Sentiment, events and mediality. *Information, Communication & Society*, 19(3), 307–324. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2015.1109697>
- Persico, O. (2020, October 12). "What's happening in the news in the State of Israel today is an abomination". *The Seventh Eye*.
- Poell, T., & van Dijck, J. (2017). Social media and new protest movements. In J. Burgess, A. Marwick & Thomas Poell (Eds.) *The SAGE handbook of social media* (pp. 546–561). <https://doi.org/10.4135/9781473984066.n31>
- Riba, N. (2020, September 23). Haaretz photographer wins award in drone photography competition. *Haaretz*.
- Ring, E. (2023, April 12). A matter of perspective: Why is the protest against the regime coup looking upward, and what will it cost?. *The Seventh Eye*.
- Shuttland, A. (2020, October 5). The option to protest within a kilometer of home is like putting out a fire with gasoline. *Ma'ariv*.
- Shafir, N. (2020, October 17). Balfour protests resumed; over 200,000 people demonstrated across the country. *Globes*
- Shultziner, D. (2025). Journalistic interventionism: Types, professional, and normative conceptions. *Mass Communication and Society*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/15205436.2025.2478892>
- Shultziner, D., & Shoshan, A. (2018). A journalists' protest? Personal identification and journalistic activism in the Israel social justice protest movement. *The International Journal of Press/Politics*, 23(1), 44–69. <https://doi.org/10.1177/1940161217736889>
- Ten Brink, Y. (2020, August 2). A one-woman show: Why is everyone watching the Or-Ly Barlev channel?. *TimeOut*.
- Thorburn, E. D. (2014). Social media, subjectivity, and surveillance: Moving on from occupy, the rise of live streaming video. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 11(1), 52–63.

- Treré, E. (2018). The sublime of digital activism: Hybrid media ecologies and the new grammar of protest. *Journalism & Communication Monographs*, 20(2), 137–148. <https://doi.org/10.1177/1522637918770435>
- Treré, E., & Mattoni, A. (2016). Media ecologies and protest movements: Main perspectives and key lessons. *Information, Communication & Society*, 19(3), 290–306. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2015.1109699>
- Tucker, N. (2020, October 15). Keyboard, mouse, and camera: The rise of independent journalism in Israel. *TheMarker*.
- Tufekci, Z. (2017). *Twitter and tear gas: The power and fragility of networked protest*. Yale University Press.
- van Es, K. (2017). Liveness redux: on media and their claim to be live. *Media, Culture & Society*, 39(8), 1245–1256. <https://doi.org/10.1177/0163443717717633>
- Vardi, R. (2020, September 14). Influencers 2020 | Or-Ly Barlev | Broadcasting the protest. *Liberal*.
- Wertheim, D. (2020, December 12). Or-Ly Barlev: "I left the establishment media because it dealt in vanity of vanities". *Globes*.
- Wolfsfeld, G. (2012). *Political communication: Five things you need to know*. Interdisciplinary Center Herzliya.
- Yagna, Y., & Horodenciano, M. (2020, July 15). Thousands protested against Netanyahu outside his Balfour residence: "Trampling the rule of law". *Walla News*.
- Ziv, A. (2020, July 28). In the Balfour protest, demonstrators against the occupation stepped out of the margins. *Local Call*.
- Zonszein, M. (2020, August 20). Israeli media's one-woman show: Or-ly Barlev on covering the anti-Netanyahu protests. *Columbia Journalism Review*. https://www.cjr.org/q_and_a/or-ly-barlev-netanyahu-protests-israel.php